

[256] **Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite**
Møte torsdag den 30. november 1972 kl. 13.15.

Møtet ble ledet av formannen, Helge Seip.

Til stede var: T. Bratteli, K.M. Fredheim, K. Frydenlund, Guttorm Hansen, A. Haugstvedt, M. Munkebye, Erling Petersen, H. Seip, K. Willoch, J. Østby, B. Ingvaldsen, G.A. Larsen, K.J. Brommeland, R. Fjeldvær, G. Garbo, A. Hagen, Aase Lionæs, S. Nybø, S. Stray, I. Ulveseth, J.A. Vikan, Annemari Lorentzen (for Granli), H. Hansen (for I. Bakken), A. Aune (for S. Ludvigsen), P. Thyness (for Otto Lyng), B. Unneberg (for P. Borten).

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Statsminister Lars Korvald, handelsminister Hallvard Eika, utenriksminister Dagfinn Vårvik, fiskeriminister Trygve Olsen, landbruksminister Einar Moxnes og industriminister Ola Skjåk Bræk.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet:

Fra Utenriksdepartementet: Statssekretær Svennevig, ekspedisjonssjef Evensen, underdirektør Holland og byråsjef Huslid.

Fra Fiskeridepartementet: Statssekretær Vartdal.

Fra Industridepartementet: Ekspedisjonssjef Gøthe.

Fra Statsministerens kontor: Statssekretær Synnes.

D a g s o r d e n :

Forhandlingene med EF.

Guttorm Hansen: Før det gjøres vedtak om embetsmennenes inntreden i komiteen, må jeg få lov å be om ordet for en sak som jeg ønsker behandlet før listen med embetsmennene tas opp til behandling.

Under møtet i den utvidede utenrikskomite den 15. november refererte jeg i mitt innlegg til uttalelser i et intervju som forhandlingslederens personlige sekretær hadde kommet med i samband med fiskerigrensespørsmålet. Den 17. november, to dager etter, oppsøkte sekretær Arne Treholt meg for en samtale. Det viste seg at samtalen gjaldt et ønske om å få en forklaring på bakgrunnen for mine uttalelser i den utvidede, der Treholt ikke var til stede. På grunn av den taushetsplikt som jeg er pålagt som medlem av denne komite, kunne jeg ikke gi meg inn på en slik samtale. Men jeg fikk opplyst at Treholt var gjort [257] kjent med min uttalelse både av utenrikspolitisk sekretær, som var deltaker i møtet, og av forhandlingslederen, som også var kjent med at Treholt ville oppsøke meg. For meg var dette en meget pinlig situasjon.

Jeg gjorde Treholt kjent med den situasjon som her var oppstått, og sa at jeg ville overveie hva jeg ville foreta meg. Jeg gjør oppmerksom på at jeg betrakter denne komite og den taushetsplikt som er meg pålagt, så strengt at jeg heller ikke i den tid jeg fungerte som gruppeformann – og det samme gjelder hr. Bratteli – ga referat fra denne komite, verken i gruppestyre eller i gruppemøte.

Jeg tok opp denne saken i den utvidede og ikke i Stortinget, fordi jeg ikke ville skade verken forhandlingene eller noen person som der var innblandet. Og jeg gjorde i mitt innlegg uttrykkelig oppmerksom på at jeg ikke ville reise denne saken i noe annet forum enn i den utvidede. Det kan man konstatere ved gjennomlesning av referatet.

Nå tar jeg opp denne saken fordi komiteen etter min oppfatning bør ta standpunkt til hvor mange embetsmenn Regjeringens medlemmer trenger som rådgivere ved komiteens møter. Denne sak kan i og for seg synes å være en liten sak, men den har en prinsipiell side som gjør at jeg akter å ta den opp. Gjennom en tid har antallet embetsmenn stadig økt, og jeg reiser spørsmålet om det er nødvendig med så mange embetsmenn som til dels synes å stå perifert i forhold til de saker som behandles. Jeg vil under alle omstendigheter be om at formannen ved dette møtets begynnelse innskjerper den absolutte taushetsplikt som påhviler enhver som deltar i denne komites møter.

I samme forbindelse vil jeg gjøre oppmerksom på de referater fra møtet den 15. november som forekom både i «Aftenposten», «Arbeiderbladet» og «Dagbladet». Dette går ikke på spørsmålet om embetsmenn, men på alle som deltar i disse møtene. Her må det innskjerpes en generell taushetsplikt, ellers er det etter mitt syn umulig å drive arbeidet i denne komite slik hensikten med den er.

Gunnar Garbo: Hr. Guttorm Hansen reiser et vanskelig spørsmål med den sak han nå tar opp. Jeg er enig i at det vil være et behov i denne komite for eksempelvis å kunne uttale seg om en embetsmanns adferd uten å risikere at uttalelsen i komiteen skal bli referert utenfor møtet.

Men når det er sagt, vil jeg gjerne tilføye at vi trenger en opptrekning av linjene for taushetsplikten omkring disse møtene. Vi behandler jo saker av høyst forskjellig beskaffenhet. Det gis helt åpenbart ting som bør behandles med absolutt diskresjon, men det forekommer også at den utvidede blir benyttet som kontaktorgan når det gjelder politiske spørsmål hvor det i og for seg ville være ønskelig at medlemmene i denne komite skulle kunne [258] rådføre seg med et miljø utenfor komiteen. Jeg tror man hadde trengt en viss gradert behandling av en del av de saker som foreligger her. Jeg kan huske fra den tid jeg har vært med i Stortinget at det har forekommet – det gjaldt opplegget til markedsforhandlingene i 1961–62 – at det ble referert i Venstres gruppe hva man fikk av informasjon gjennom den utvidede. Meg forekom det å være en naturlig ting, og jeg har ofte siden følt savnet av ikke å kunne bruke en del av de opplysninger en fikk her, til å informere partikolleger i Stortinget. Jeg synes også det må være tilfelle hvor det kan være behov for at en embetsmann skal kunne orientere sine nærmeste medarbeidere innenfor departementet om emner som har vært reist i komiteen.

Jeg sier dette fordi det er et ytterst vanskelig område, hvor det ikke er helt enkelt å trekke klare linjer siden arten av de saker vi behandler, skifter så sterkt fra tilfelle til tilfelle. Jeg skulle nok ønske at man hadde nådd fram til en ordning hvor det lot seg gjøre å sondre mellom saker som krevde absolutt taushetsplikt, og saker

hvor komiteen i virkeligheten fungerte mer som et konsultasjonsorgan, og hvor det var behov for litt videre politisk kontakt.

Statsminister Lars Korvald: Jeg har oppfattet Stortingets reglement slik at det gjelder absolutt taushetsplikt for det som behandles i den utvidede utenrikskomite så ikke noe annet er fastlagt av komiteen. Jeg er glad for at hr. Guttorm Hansen tok opp spørsmålet om at man kan lese avisreferat av det som har skjedd i komiteen dagen etterpå. Om referatet nå ikke er helt korrekt på alle punkter, er det åpenbart at det bygger på det som har skjedd i komiteen. Jeg sier dette nettopp med tanke på det som vi skal behandle nå fremover, og det som vi behandlet under de forhandlinger som foregikk tidligere. Offentliggjørelse bør ikke komme fra oss. Om en offentliggjørelse skulle komme via organer der vi forhandler, kan vi neppe gjøre noe med det. Men det som vi mener at vi ikke bør offentliggjøre på det nåværende tidspunkt, og som man rådfører seg om her, bør ikke komme fra noen av oss. Det er i tillit til dette at man har drøftelser her, og det er bl.a. denne komites formål. Den er et stortingsorgan man kan rådføre seg med i fortrolighet.

Når det gjelder det andre spørsmål hr. Guttorm Hansen reiste, om hvor mange embetsmenn man bør ha med, er det selvfølgelig et vurderingsspørsmål som man kanskje bør se litt nærmere på. Det er åpenbart at de embetsmenn som vanligvis er med – og vi har erfaring fra tidligere år at det kan bli en ganske stor skare – vel ikke alltid er her for å være rådgivere for Regjeringen, men de er med fordi de er rådgivere og samtidig kan bli orientert, skulle jeg tro. Men de behøver ikke føre det videre. Men skal vi begrense det ned til den hjelp vi trenger i møtene, er det klart at man – både tidligere og nå – kunne greidd seg med et mindre antall embetsmenn enn det man tar med. Det er min erfaring, men jeg har ikke særlig erfaring på dette området. Det kan være grunn til å vurdere hvor mange man bør ta med seg. Men ellers har dette med taushetsplikt adresse like fullt til alle som er til stede.

[259] **Formannen:** Når det gjelder taushetsplikten, er vel forholdet det at selv innkallingene kan gjøres hemmelige. Men det er en avgjørelse som treffes av formannen i det enkelte tilfelle. For øvrig skal taushetsplikten i prinsippet gjelde absolutt.

Jeg er enig med hr. Garbo så langt at i tilfelle der det gjelder saker som berører f.eks. to komiteer – la oss si en sak berører både forsvarskomiteen og utenrikskomiteen – kunne det være hensiktsmessig å ha adgang til å informere vedkommende komites medlemmer. Det er mulig det også kan være saker der denne komite vil si at det vi nå har drøftet, må vi kunne informere gruppen om i store trekk, men da måtte man i tilfelle gjøre det på basis av adhoc-vedtak. Jeg er likevel redd for å instituere noen ny praksis. Spesielt synes jeg det er betenkelig i forhold til det konkrete tilfelle som hr. Guttorm Hansen reiste nå. Det som burde vært reaksjonen overfor den sekretær som her har kommet med intervjuet i «Aktuell», er at en hadde gjort ham oppmerksom på det høyst uheldige innhold i det. Og det burde da vært fra de foresatte – om jeg kan bruke det uttrykket – at reaksjonen overfor

ham hadde kommet, med beskjed om at den slags er ikke forenlig med den funksjon vedkommende person har i den forhandlingssituasjon som nå forligger. Det hadde vært naturlig, og hvis det hadde vært fremgangsmåten, hadde det vært fullt akseptabelt at f.eks. ekspedisjonssjef Evensen hadde tatt for seg spørsmålet og gjort vedkommende oppmerksom på at slik bør man ikke gå fram. Men å referere det tilbake til komiteen og til og med til en bestemt persons innlegg, synes jeg ikke kan aksepteres. Det vil jeg også be utenriksministeren gjøre hr. Evensen oppmerksom på. Det ligger utenom rammen for den taushetsplikt som her foreligger, og han bør være klar over at det er reagert på det punkt.

Når det gjelder spørsmålet om hvor mange embetsmenn som bør være til stede, kan jeg forstå ønsket om at det ikke er flere enn det er strengt behov for. Jeg vil nødig fastsette noen bestemt norm som Regjeringen skal være bundet av. Det gjelder spesielt i sakskompleks som er så omfattende, og der spørsmålet om ekspertise på ulike felt kommer inn, som i den sak som vi har på dagsordenen i dag. Men både det at det ikke må refereres tilbake i den form det her tydeligvis har skjedd, at det ikke må gis opplysninger til pressen eller andre utenfor disse møtene om innholdet i debattene, synes jeg det er all grunn til å understreke. Jeg går ut fra at jeg kan presisere taushetsplikten uten nærmere henvisning til bestemte foreteelser når nå embetsmennene kommer inn.

Johan Østby: Det er et interessant spørsmål som hr. Guttorm Hansen her reiser. Det er særdeles interessant fordi det danner litt av bakgrunnen for noe som i noen grad har preget den debatt vi nettopp har kommet fra, og i særdeleshet en del debatter vi hadde i fjor.

Jeg vil si at så lenge jeg har vært medlem av denne komite, har jeg oppfattet taushetsplikten som absolutt. Senterpartiets representanter i komiteen har oppfattet den som absolutt, [260] og Senterpartiets stortingsgruppe er klar over at dette faktisk er tilfelle. Jeg må si at det har vært særdeles ubehagelig å praktisere det det siste året, når vi samtidig har kunnet lese relativt detaljerte referater fra møtene i avisen dagen etter.

Jeg tror ikke det er noen annen utvei enn fortsatt å fastholde prinsippet om at denne taushetsplikten er absolutt. Å foreta en gradering av møtene tror jeg ikke lar seg gjøre. Hvis man skulle foreta noen oppmyking, måtte det være at man i enkelte saker frigir de stenografiske referat med øyeblikkelig virkning. Å foreta en fortolkning av hva man skal kunne si videre trass i at taushetsplikt er pålagt, tror jeg er umulig.

Trygve Bratteli: Jeg har ikke vært enig med hr. Østby før i dag, men nå er jeg enig i det han sier. Jeg må si at jeg har ikke opplevd dette som vanskelig. Jeg har deltatt i denne komite fra nesten overalt hvor jeg har vært, fra to departement, som statsminister i en kortere periode og som medlem også når jeg ikke var medlem av utenrikskomiteen. Jeg kan ikke se at det har forvoldt noe problem at vi tar taushetsplikten absolutt. Det ligger alltid den mulighet åpen at hvis det er et saksområde man vil ha videre informasjon om, må man ta spesielle skritt for å få det

til. Jeg er for mitt vedkommende enig i at det helst ikke bør tilkalles andre embetsmenn enn de som kan være de fremmøtte regjeringsmedlemmer til hjelp i den sak det gjelder. Det er ikke bruk for andre. Jeg har aldri som regjeringsmedlem opplevd at jeg har hatt behov for overfor tjenestemenn i vedkommende departement å referere til denne komite. Forholdet er jo at når de regjeringsmedlemmer det dreier seg om, er tilbake i sitt departement, har de full instruksjonsmyndighet uten å referere til noe som helst, og på basis av de instruksjoner de ønsker å gi embets- og tjenestemenn i sitt departement, gjør de det på eget ansvar, eventuelt påvirket av drøftinger som har funnet sted i komiteen. Det er ganske unødvendig i et departement å referere til hva som er sagt og hva som er gjort i denne komite. Jeg skulle tro at en taushetsplikt som det skal kunne tåles noe unntak fra, blir forferdelig vanskelig å praktisere. Og for så vidt hva Regjeringens medlemmer og forholdet til deres embetsmenn angår, kan dette ordnes etter de vanlige linjer for instruksjonsmyndighet. Det gjelder ikke bare statsrådene selv, men det gjelder også de spesielle tjenestemenn som Regjeringen har ønsket skal være til stede her. Hvis de på basis av drøftinger som har funnet sted i denne komite, skal gi instruksjon til saksbearbeidere og andre, er det selvfølgelig deres oppgave å gi dette på eget ansvar og uten referanse til denne komite.

Kåre Willoch: Jeg har ikke noe å bemerke til det som jeg oppfattet som hovedpunktet i hr. Østbys innlegg. La meg bare for ordens skyld si fra at med hensyn til tanken om frigivelse av de stenografiske referater, vil jeg ikke ta noe standpunkt til det. Men i den utstrekning det er ønskelig å kunne referere fra møter i denne komite, bør det være klart før forhandlingene tar til.

[262] **Formannen:** Hvis det ikke er flere som har noe å bemerke til denne saken, går jeg ut fra at komiteen kan gi sin tilslutning til at de embetsmenn som en ønsker skal være til stede i dette møte, nå kan bli innkalt.

(Embetsmennene ble her gitt adgang til møtet).

Dette møte er innkalt for at komiteen skal bli informert om Regjeringens opplegg i forbindelse med de kommende forhandlinger 4. og 5. desember, og det er også sendt rundt et memorandum og et referat av en samtale med generaldirektør Wellenstein i Kommisjonen i denne forbindelse.

Før jeg gir ordet til statsministeren, vil jeg gjerne på vegne av komiteen få lov til å understreke at de møter som vi har i dette forum, er undergitt absolutt taushetsplikt. Det gjelder også ved referanse til uttalelser i denne komite fra personer som arbeider innenfor de administrasjoner som de forskjellige regjeringsmedlemmer og embetsmenn er knyttet til. I den utstrekning det finnes naturlig å treffe skritt på basis av uttalelser som er kommet til uttrykk i komiteen, blir det i tilfelle en sak som vedkommende embetsmann eller vedkommende statsråd foretar med det som bakgrunn, men uten å referere til komiteen.

Statsminister Lars Korvald: Regjeringen har sendt rundt et utkast til memorandum som medlemmene av komiteen har fått. Jeg vil ikke gå gjennom dette nå, men skal få be om at handelsministeren får anledning til å utdype dette memorandum nærmere før debatten.

Statsråd Hallvard Eika: Det memorandum som er sendt ut til medlemmene av den utvida utanrikskomiteen, skal etter planen overrekkjast presidenten i Fellesskapets ministerråd i eit møte den 4. desember, der eg munnleg skal presentera synspunkta. I dette innlegg her i komiteen vil eg på vegner av Regjeringa gje visse kommentarar til det forhandlingsopplegg som er teke inn i memorandumet, og til dei motiv som ligg bak den utforming som memorandumet har fått. Dette memorandum er utarbeidd etter at arbeidsgruppene rapportar låg føre, slik at ein kunne ta omsyn til synspunkta til dei spesielt interesserte partane.

Føremålet med dette memorandumet er i første rekkje å leggja det best moglege grunnlag for Kommisjonen si utarbeiding av rapporten til Rådet med utkast til forhandlingsinstruks. Oppgåva er derfor på dette stadium å angje våre prinsipale forhandlingsmål. Ein har ikkje funne det føremålstenleg her i dette memorandum å presisera dei konkrete forhandlingsposisjonar i detalj, og sjølv sagt har vi heller ikkje vilja antyda våre alternative forhandlingsposisjonar dersom ein ikkje når fram med våre prinsipale forhandlingsmål. Konkrete krav vil i samsvar med den framgangsmåte som vart nytta t.d. under dei andre EFTA-land sine forhandlingar, verta lagde fram under dei formelle forhandlingane.

[262] Utgangspunktet for memorandumet er at dei avtaler som alt er inngått, utgjer eit fast mønster og er i alle hovudpunkt så godt som identiske. Dei særreglar ein finn, gjeld i første rekkje fisk og fiskevarer for Island, og nokre få landbruksvarer for Portugal. Sentralt i dette mønster inngår ei forlenga overgangstid for ein del varer.

I memorandumet vert det bygt opp ein argumentasjon for at slike ordningar ville verka særleg ugunstige for Norge og derfor må avgrensast mest mogleg. Men det er vidare gjort klart at sjølve den grunnleggjande avtaleteksten er akseptabel for Norge.

Når det gjeld industrisektoren, er det nemnt i memorandumet at ein gjensidig tollavviklingsperiode på 4 1/2 år vil vera akseptabel for Norge. Dette er vårt prinsipale forhandlingsmål. I ljøs av dei andre land sine avtaler må vi likevel erkjenne at vi her kan stå overfor dei største problem under forhandlingane. Dette har vorte endå klarere under dei oppklarande drøftingane med Kommisjonen. Vi må derfor gå ut frå at Fellesskapet også for Norge vil gjera framlegg om særordningar for dei varer som i avtalene med dei andre EFTA-landa er klassifiserte som «følsomme». Ein kan òg risikera at vilkåra frå EF si side vil verta foreslått tilstramma for einskilde varer, og at ei eller to nye varer vil verta forsøkt trekte inn i den såkalla «følsomme» sektoren.

Når det gjeld papp og papir, må ein også rekna med at EF vil gjera framlegg om ein overgangsperiode på 11 år for Norge. Eg viser her til at desse vilkåra vart oppretthaldne også for Sveits og Østerrike, som har ein langt mindre

treforedlingsindustri enn Norge har. På denne bakgrunn må forhandlingsmålet verta å freista å få innkorta overgangstida så sterkt som mogleg, og vårt subsidiære forhandlingsmål må vera å få så låge tollfrie kvotar i overgangstida på den britiske og danske marknaden som råd er, vidare å freista å få så gunstige «plafondar» som mogleg. Endeleg vil ein i alle høve freista å oppnå at EF gjer fullt bruk av dei moglegheiter som ligg føre for tollfri eksport av avisepapir i samsvar med Protokoll nr. 13 som er tilknytta medlemskapstraktaten, og at den GATT-bundne tollfrie kvoten for avisepapir ikkje vert redusert.

For aluminium er det frå Kommisjonen si side alt nemnt at einskilte EF-land kan koma til å gå inn for ei lenging av overgangstida frå 7 til 11 år. Ein kan heller ikkje sjå bort frå at det frå britisk side kan verta reist krav om tollvern for aluminium i overgangsperioden, noko ein frå norsk side bestemt vil motsetja seg.

Forhandlingsmålet for denne viktige vara må subsidiært – det prinsipale er 4 1/2 år – vera å oppretthalde ei overgangstid på 7 år, kombinert med rommelege «plafondar», og at det ikkje vert innført toll på import til tidlegare EFTA-land.

Når det gjeld ferrolegeringar, er det ikkje kome fram noko som tyder på at Fellesskapet vil gjera framlegg om ei forlenga overgangstid utover dei sju år som er fastsette i dei andre handelsavtalene. Her må ein rekna med at ein subsidiært [263] kan koma til å måtta akseptera ei sju års overgangstid, men ein må freista å få best moglege «plafondar». Eit vidare mål må vera på denne sektor å oppnå lovnad frå EF om at dei GATT-bundne tollfrie kvotar for ferrolegeringar ikkje skal reduserast.

Sink kjem i same stode som ferrolegeringane.

Det er visse moglegheiter for at EF vil gjera framlegg om ei lengre overgangstid enn den generelle 4 1/2 års perioden for magnesium – og kanskje òg for visse andre norske eksportvarer – som ikkje er «følsomme» i dei andre avtalene. Her må forhandlingsmålet sjølv sagt vera å oppretthalda overgangstida på 4 1/2 år. Vidare bør ein gjera freistnad på å få lovnad frå EF si side om at ordninga med tollfri suppleringsimport skal oppretthaldast.

Eg har her gått ein del i detalj når det gjeld dei såkalla «følsomme» varene og peika på visse vanskar som kan oppstå i tilknytning til desse. Når dette er sagt, vil eg på den andre sida gjerne understreka at desse varene trass alt er unnatak frå den generelle regel om same tollavtrappingstid som for dei nye medlemmer av EF. Det synest etter mitt syn ikkje å vera grunn til å overdramatisera skilnaden i overgangstid på 4 1/2 og 7 år, og vi kjem i alle fall her i den same konkurransemessige situasjon som dei andre landa som har handelsavtale. Eg minner vidare om at i det alt vesentlege vil tollfridomen for industrivareeksporten til Danmark og Storbritannia verta halden oppe.

Når det gjeld varer som fell inn under Det Europeiske Kol- og Stålfellesskapet, ligg det føre to alternativ i dei inngåtte handelsavtalene. Det eine er bygt på at ein aksepterar Det Europeiske Kol- og Stålfellesskapet si ordning om offentleggjering av prisar og pristilpassing, medan det andre ikkje har med denne føresetnaden. Sverige og dei andre avtaleland som har stålproduksjon av noko betydning, har valt det første alternativet, medan Sveits har valt den andre løysinga. På norsk side har ein enno ikkje teke noko standpunkt til val av alternativ.

Spørsmålet vert no studert i samarbeid med den industri det gjeld, og ein vil så snart dei interesserte industriar har gjeve uttrykk for sitt syn, fastleggja forhandlingsopplegget i lys av dette.

Som eit grenseprodukt mellom industri og fiske nemner eg så feitt og feittsyrer. I det norske memorandumet vert det stilt krav om at handelsavtalen må omfatta desse varene. Vårt forhandlingsmål må her vera å oppnå tollfridom, som Island har fått det. Innføring av ein toll på 17 pst. vil skapa alvorlege vanskar for denne industrien.

Sjølv med atterhald for det eg alt har sagt om at ein ikkje bør overdriva betydningen av ein skilnad i overgangstid mellom 4 1/2 og 7 år, så vil ei løysing som inneber ei særbehandling av alle dei «følsomme» varene etter dei same liner som i dei andre avtalene, vanskeleg kunna gje ei balansert avtale for Norge sitt vedkomande. Ein betre balanse kan ein oppnå ved at Norge får innrømme tollreduksjonar for fiskevarer ved at også vi på vår side innfører ein forlenga tollavviklingsperiode for særleg «følsomme» norske varer, eller ved ein kombinasjon av desse to alternativ.

[264] Når det gjeld fisk og fiskevarer, er vårt primære siktemål å oppnå vilkåra til Island når det gjeld tollreduksjonar, med tillegg av ytterlegare tollreduksjonar for hermetikk og høgforedla frossenfisk. Vi lyt på den andre sida ha i mente at EF ser på fisk og fiskeprodukt som ein del av landbruket, og ser på fiskeriprotokollen med Island som ei unntaksordning.

Ein skal ikkje sjå bort frå at EF kan koma til å reisa krav om norske innrømmingar når det gjeld import av landbruksvarer som motyting for ei ordning for norsk fiskeeksport til EF.

I memorandumet er, som komiteens medlemmer sikkert har registrert, fiskerigrensespørsmålet ikkje berørt. Regjeringa har freista å unngå at fiskerigrensespørsmålet vert trekt inn i forhandlingane. Dette spørsmålet vil av Regjeringa verta behandla i ein annan samanheng og i eit anna forum. Ein kan vel på den andre sida ikkje sjå bort frå at EF vil kunna knyta slike tollinnrømmingar for fisk og fiskevarer saman med fiskerigrensespørsmålet. Dette er i så fall noko ein må ta standpunkt til når slike krav eventuelt ligg føre.

Dei avtalar som er inngått mellom Fellesskapet og dei andre EFTA-landa, omfattar ein del varer som er produserte ved bearbeiding av jordbruksråvarer. EF si vareliste overfor dei andre handelsavtalelanda er den same i alle dei inngåtte avtalene, og omfattar ein del varer utover dei som er liberaliserte i EFTA.

Det vil ikkje by på problem for Norge å utvida frihandelen for dei varer som alt er liberaliserte i EFTA til å omfatta EF. For visse av dei produkta som står på EF si liste, vil det kanskje kunna reisa seg visse problem for industrien og til dels jordbruket. Ein vil derfor freista å få EF si liste noko modifisert, men i hovudsak må ein rekna med å ta med dei produkt som med mindre variasjonar er godtekne av dei andre EFTA-landa.

Regjeringa går inn for at avtalen skal innehalda ein utviklingsklausul på linje med Artikkel 32 i Sveriges avtale med Fellesskapet.

Når det gjeld andre samarbeidsområde ut over dei reint handelsmessige, er det norske forhandlingsmålet i første rekkje å oppnå ein eigen avtale eller klausul som opnar for konsultasjonar om skipsfartsspørsmål. Dette gjeld i prinsippet også for andre samarbeidsfelt, slik som miljøvern, industrielt/teknologisk samarbeid og skipsbygging. Berre vidare forhandlingar kan gje svar på om dette er mogleg.

Den tidsramme ein har sett for desse forhandlingane, er at dei skal vera slutførde slik at tollavviklinga mellom Norge og EF kan ta til frå 1. april 1973. Dette inneber ikkje nødvendigvis at avtalen skal vera ratifisert til denne tid, men at sjølve forhandlingane i alle fall då er slutførde. Denne nokså trange tidsramma set ei grense for kor lenge ein kan forhandla om spesielle norske forhandlingsmål, då særleg spørsmål som gjeld samarbeid utanfor det reint handelsmessige området. Skulle ikkje tida her strekka til, må ein anten ta atterhald om å halda fram med forhandlingane for så vidt gjeld desse spørsmål, eller nytta dei moglegeheiter som ligg i utviklingsklausulen.

[265] **Formannen:** Jeg takker for denne redegjørelse.

Kåre Willoch: Jeg vil først si generelt at når uttalelser fra den nylig avsluttede stortingsdebatt ikke blir gjentatt her, betyr det ikke at de synspunkter vi har gitt uttrykk for, er frafalt. Jeg har selv – og det samme gjelder ganske sikkert en lang rekke andre deltagere her – fremmet konkrete ønsker under debatten. Jeg ber om at de betraktes som gjentatt her, så vi slipper å ta hele denne prosedyren opp igjen, med den tidsnød det ville volde.

Når det så gjelder det fremlagte utkast til memorandum, må jeg innledningsvis si at jeg stiller meg spørsmålet om selve tonen er den mest velvalgte for oppnåelse av et godt resultat. Jeg har i farten ikke kunnet foreta noen grundig jevnføring med tilsvarende opplegg for andre land, men jeg har funnet frem f.eks. den sveitiske åpningserklæring av 10. november 1970, som innleder med en prinsipiell vurdering av situasjonen og samarbeidsforholdet mellom den avtalesøkende part og EF.

Representanten Stray var inne på dette i sitt innlegg i går, og for ikke å gjøre dette for langt, vil jeg henvise til det han sa i Stortinget om dette spørsmål, og bare sammendra det slik at jeg tror det vil være ønskelig å bygge opp en prinsipiell bakgrunn for at vi ønsker et mest mulig omfattende samarbeid basert på det utgangspunkt som vi nu er henvist til, og som altså ikke er i forhandlinger om medlemskap, men om en annen avtale. Ut fra en slik åpning må det etter mitt skjønn være meget lettere å få plassert de ønsker om samarbeid på ikke rent handelsmessige områder som etter mitt skjønn avgjort bør tas med i selve presentasjonen av de norske samarbeidsønsker.

Slik som det her er fremstilt, gir det jo unektelig endel av det inntrykk som i går ble karakterisert som uheldig, nemlig at dette bare er en liste over fordeler som vi ønsker å hente frem under forhandlingene. Hvis man får det satt inn i en videre prinsipiell sammenheng, tror jeg det kanskje er større muligheter for å få forståelse

for at dette er et opplegg basert på et vidtgående samarbeidsønske, og hvor unntak fra nært samarbeid faktisk er det som mest naturlig burde kreve begrunnelse.

Jeg har også en del merknader til de enkelte punkter. Jeg vet ikke om det er ønskelig at jeg kommer med dem nu med det samme, eller om formannen ønsker at vi foreløpig skal forholde oss til mer generelle synspunkter på opplegget?

Formannen: Vi kan kanskje foreløpig holde oss til generelle synspunkter.

Knut Frydenlund. Jeg vil gjerne komme med en rent generell betraktning i første omgang.

Arbeiderpartiet har både i Stortinget og annen steds gjentatte ganger sagt at vi vil samarbeide og støtte Regjeringen [266] i dens bestrebelser på å få til en best mulig handelsavtale for Norge. Men det er klart at dette må skje under visse forutsetninger. En slik forutsetning er at vi må ha den nødvendige tid til å arbeide med et sånt papir som dette memorandum. Det skal altså overleveres i morgen, og i hvert fall må det vel finaliseres i dag. Da er det ikke mulig for oss, med den tiden vi har hatt til å gjennomgå det, å gi noen fyllestgjørende reaksjon på det. Vi fikk memorandumet i går, og vi har jo alle sammen deltatt i samme debatt i Stortinget og har ikke hatt så mye tid til å gå systematisk igjennom det. Regjeringen har på sin side hele tiden presisert at den ikke kunne legge fram noe memorandum tidligere, fordi den måtte utrede og la ekspertgrupper vurdere disse spørsmål, og Regjeringen har da hatt den tiden til det, mens vi på vår side har fått overmåte knapp tid til å komme med en reaksjon. Av den grunn håper jeg Regjeringen vil ha forståelse for at det blir bare spredte og foreløpige betraktninger vi kan komme med, til tross for at papiret må gjøres ferdig i dag.

Foruten Regjeringens utkast til memorandum har vi fått omsendt referatet fra samtale mellom ekspedisjonssjef Evensen og generaldirektør Wellenstein. Jeg må si at når man leser dette referatet fra samtalen med Wellenstein, så er det ikke ukjente synspunkter som her kommer til uttrykk. Det er synspunkter og vurderinger som lå til grunn for Arbeiderpartiets behandling og vurdering av frihandelsalternativet i sin tid, og som førte til at vi avviste dette alternativ. Det går tydelig fram av Wellensteins uttalelser at man vil møte en relativt snever ramme for forhandlingene. Som Wellenstein sier det: Det er ikke for å straffe Norge, men fordi dette er rammen som gjelder, også for de andre land. Men Regjeringen hadde altså et annet syn på dette med handelsalternativet, og det er da det som bør ligge til grunn for Regjeringens opplegg.

Jeg er enig i det som hr. Willoch sa om at det er et spørsmål om tonen i dette memorandum er den mest velvalgte. Hvis vi tar for oss f.eks. det svenske memorandum, så er det der en langt mer positiv evaluering av hele forholdet mellom Sverige og EF. Tar vi for oss det utkast til memorandum som vi har for oss her, finner vi at det som står som en slags positiv erklæring, er følgende i siste avsnitt på side 1:

«Fra norsk side er man derfor tilfreds med den utvidelse av frihandelen i Europa som nå finner sted ved utvidelsen av De Europeiske

Fellesskap og ved de avtaler som er inngått med de andre ikke-medlemskapssøkende EFTA-land.»

Regjeringen har altså her ønsket å legge an en positiv tone, men la meg si med en gang at jeg tror ikke at dette vil bli oppfattet positivt der nede. De vil ikke se på utvidelsen av EF som en utvidelse av frihandelen i Europa. De vil se på utvidelsen av EF som noe helt annet, og det tror jeg man skal ta hensyn til ved utformingen her, slik at man slår an en positiv tone og ser det i den større sammenheng det tross alt gjelder, og ikke priser et prinsipp som de der nede for lengst har forlatt.

Jeg vil da få lov å komme tilbake til de enkelte punkter [267] under marsjen. Jeg vil igjen presisere at det bare kan bli rent foreløpige betraktninger, fordi vi som sagt ikke har hatt den nødvendige tid til en systematisk gjennomgåelse av dette dokument.

Formannen: Jeg vil også vise til de innlegg jeg hadde under stortingsdebatten nylig, og skal ikke ta opp i nærmere detalj synspunkter derfra, i all fall ikke i noen stor utstrekning.

Men jeg vil angående den generelle presentasjonsformen gjerne reise det spørsmål om det ikke ville være riktig her å nevne alle de spesialfeltene som man ønsker et ytterligere samarbeid om. Jeg er enig med Regjeringen i at det kanskje kan være naturlig å gi en tidsprioritet til skipsfartsforhandlingene, i og med de store økonomiske interesser som er knyttet til skipsfarten. Men jeg tror det ville være et mer positivt opplegg og ville gi et mer positivt inntrykk om man også tok med spørsmål som miljø, naturvern, valutasamarbeid, teknologisk samarbeid, og da understreket dette litt mer – selv om man altså fikk markert tidsprioriteten for skipsfartens vedkommende.

Jeg vil gjerne også, når jeg først er inne på disse områdene, vise til mitt innlegg i Stortinget i dag for så vidt angår mulighetene for en eller annen form for tilknytning til Valutastabiliseringsfondet. Jeg synes vi burde få en nærmere vurdering av hele det komplekset før en akkviescerer ved et så begrenset samarbeid som det jeg fikk inntrykk av at statsministeren her mente at Regjeringen var innstilt på.

Dette er det vesentlige av det jeg har å si av mer generell art. Jeg vil eventuelt komme tilbake til et par detaljer siden.

Svenn Stray: Det er jo en bred enighet om at vi skal forsøke å oppnå en så god avtale som mulig. Vi er klar over at vi når det gjelder det rent handelsmessige, har store ønskemål om en bedre avtale, sett fra norsk synspunkt, enn de andre EFTA-land har fått. Vi er også klar over at selv om det kan være noe forskjellig oppfatning av hvor viktig feltene er, og hvor langt man skal gå i samarbeidet på hvert enkelt felt, så er det allikevel enighet om at Norge må stille seg slik at vi kan komme med i samarbeidet også på andre felter enn de som dekkes av det rent handelsmessige. På den annen side er vi vel også realistisk klar over at for Norge

gjennom disse forhandlinger å oppnå noe vesentlig mer enn det som er innebygget i avtalene med f.eks. Sverige og Sveits, er ikke lett.

På denne bakgrunn føler jeg det maktpåliggende å si at med den utforming og det opplegg som man har gitt dette memorandum – det som altså fra norsk side skal være starten for de nye forhandlingene – har man faktisk fra norsk side, hvis dette [268] altså blir det endelige papir, etter min mening stelt seg slik at man kan være nærmest hundre prosent sikker på at det blir verken vilje eller mulighet fra Fellesskapets side til å gi Norge noe mer. La oss nå se bort fra viljen – det er ikke så godt å granske hjerter og nyrer – men jeg vil si at med et sånt dokument som dette vil ikke Fellesskapet egentlig ha noen frihet til å gi Norge noe mer og være noe mer imøtekommende enn de har vært overfor de øvrige EFTA-land. For dette er bare en katalog over spesielle ønskemål fra Norges side, uten noe forsøk på å forklare hvorfor Norge i en større sammenheng kanskje burde ha krav på en noe mer imøtekommende behandling enn det som er tilfelle med de andre EFTA-land.

Jeg vil ikke si at det er mulig å få til noe, men skal man gjøre et forsøk på å få til noe, så må man i all fall ta sitt utgangspunkt i at Norge opprinnelig søkte om medlemskap fordi man i Norge er innstilt på et utstrakt samarbeid på de feltene det her gjelder, med de øvrige vest-europeiske land. Så får man bygge det videre opp på den måten at man sier som så at et flertall av folket, med tilslutning av betydelige kretser innen den politiske ledelse, ved nærmere overveielse fant at der er så spesielle forhold som gjør seg gjeldende i Norge, at medlemskap allikevel ikke var det som man fant å kunne gå inn på fra norsk side, men at det ikke betyr at viljen til og ønsket om samarbeid på det bredest mulige felt med de øvrige europeiske nasjoner på noen måte er svekket fra norsk side. Det er bare formen for dette som altså da den nåværende politiske ledelse i Norge og vel over halvparten av folket har funnet å be om må bli noe annerledes. Og så får man på den bakgrunn ta opp de detaljerte spørsmål etter hvert.

Det er kun hvis man er villig til å legge det opp på den måten og vise den generelle interesse for videre utbygging av samarbeidet i Europa – at vi vil være en aktiv deltaker selv om vi ikke finner å kunne ta del som medlem – det er kun da vi kan ha et lite håp om at vi vil kunne oppnå noe. Jeg vil ikke si at det er så stort håp da heller, men da har vi i all fall et *lite* håp. Da kan vi i all fall gi dem i Fellesskapet som måtte være velvillig innstilt overfor oss, en knagg å henge hatten på. Men det som her foreligger, er ingen sånn ting.

Jeg vil si dette så sterkt fordi jeg føler et ansvar her, fordi jeg tror jeg er en av dem her i landet som har litt rede på hvordan de tenker og reagerer innenfor Fellesskapet og Fellesskapets organer. Jeg vil derfor rette en alvorlig henstilling. Man har nå ettermiddagen til disposisjon. Tenk over dette og prøv å få dette dokument i en sånn form at det har mulighet for å vekke litt gjenklang hos dem man skal forhandle med.

Og la meg også legge til en ting. Vær klar over at Norge her ikke forhandler ut fra noen som helst form for styrkeposisjon. Fellesskapet er klar over at så lenge medlemskap av indrepolitiske grunner er utelukket for Norge, må Norge faktisk godta hva som helst. Det er de fullt klar over, så noen styrkeposisjon har vi ikke.

Når det gjelder dette med å henvise [269] til at vi kjøper meget mer fra dem enn de kjøper fra oss, vil jeg si at det er den rene illusjon å hente noen trøst i det. Det som jo er forholdet, og som er grunnen til at vi kjøper så meget mer fra dem, er at det er bare i Fellesskapet vi kan få de varene det her er tale om, til de priser og de kvaliteter. Det er varer som vi trenger, og som vi ikke kunne leve uten, og det vet de også like godt som vi. Vi trenger denne importen meget mer enn de trenger å selge til oss. La oss derfor ikke gjøre oss noen illusjoner, men forsøke å overbevise Fellesskapet om at Norges nei til medlemskap ikke er noe nei til samarbeid med dem. Da kan det være en sjanse for at vi kan oppnå noen modifikasjoner.

Gunnar Garbo: Hvis jeg får lov, vil jeg få komme litt inn på både det generelle og det spesielle.

Jeg har litt vanskelig for å bedømme om erklæringen ville kunne gjøre vesentlig sterkere inntrykk om den var garnert med noe mer retorikk. For mitt vedkommende har jeg i grunnen ikke reagert mot at den er holdt i en nøktern tone. Jeg går ut fra at man i EEC kjenner den norske forhistorie overordentlig godt, og at man er innstilt på å gå løs på realitetene. Så jeg har ikke lagt noen større vekt på at man her velger en form som er forholdsvis rett på sak.

For mitt vedkommende er jeg godt tilfreds med hovedopplegget i memorandumet fra Regjeringen. Jeg tror at den prioritering som der er antydnet, er den riktige. Jeg er helt enig med handelsministeren i at det ikke kan være noen oppgave for Norge f.eks. å gi seg til å ta opp forhandlinger om endringer i opprinnelsesreglene. Der må vel realitetsdrøftelsene tas på bredere basis, fordi EFTA-landene der har fellesinteresser vis-à-vis EEC-landene.

Når det gjelder de varekategorier som er inne i bildet, tror jeg for mitt vedkommende også at det vel ikke er meget håp om at man kan få endret nedtrappingstiden for de ulike kategorier av følsomme varer. Der vil jo konsekvensene for de andre frihandelslandene øyeblikkelig melde seg. Så det er vel fare for at hovedvekten der vil måtte legges på den subsidiære forsvarslinje, å få best mulige kvoter under overgangstiden. Spesielt tror jeg for mitt vedkommende at når det gjelder ferrolegeringer og metaller, vil man måtte forsone seg med en 7 års overgangsperiode. Det er jo tross alt ikke en så svært meget lengre tid enn 4 1/2 år, og det står for meg slik at de strukturproblemer som vi i alle fall møter nå i aluminiumsindustrien, ikke blir vesentlig mindre fordi om man der satser svært sterkt på en reduksjon på et år eller noe sånt i overgangstiden.

Så jeg vil nok, som jeg tillot meg å bemerke også i Stortinget, for mitt vedkommende satse forholdsvis sterkt på fiskerisektoren og på å få brakt foredlede fiskeriprodukter inn under avtalen. Blant de varekategoriene som har vært nevnt, skulle det være på det området at man med utgangspunkt i Norges spesielle situasjon har størst utsikt til å få tilkjempet oss løsninger som kan være av stor næringsøkonomisk betydning for oss, uten at det uten videre kan påberopes som presedenser for de andre frihandelslandene. Jeg ville derfor prioritere det punktet forholdsvis høyt.

[270] Knut Frydenlund: Bare en ganske kort bemerkning til hr. Garbo, som sa at det ikke var nødvendig å dandere memorandumet med retorikk. Skal man først ha retorikk, som det jo er i annet avsnitt i dette memorandumet, så bør den være av en slik art at det ikke slår ut i negativ retning. Og det er det den kommer til å gjøre nå, for det er ikke slik de oppfatter sitt samarbeidssystem. Skal man ha det, får det være korrekt.

Formannen: En kan kanskje nå begynne å ta opp også de spesielle punkter.

Ingvald Ulveseth: Eg har lyst til med ein gong å ta opp det siste som representanten Garbo var inne på, at ein ikkje skulle stilla så store krav når det gjeld industriprodukt, og då særleg dei som går inn under dei kjenslevare produkt som er omtala her. Som eg sa i mitt innlegg i Stortinget i går, er eg viss om at industrien faktisk har ei kjensle av at i debatten om EF har industrien vorte ofra for visse andre sektorar i samfunnet vårt. Eg trur at dersom det vert kjent at dette er den lina som skal følgjast når vi nå skal ta til å forhandle om handelsavtale, så vil dette vekke mykje motstand og ein vert vidare vonbroten over dette i industrien. Sjølv sagt forstår eg dei problem som fiskerisektoren har, og dei var ein òg kjend med før ein valde slik ein gjorde. Ein kan òg med ein gong slå fast at fiskeindustrien sjølv sagt er så viktig – fordi det gjeld sysselsettinga rundt heile kysten vår – at ein må ta den med i vurderinga òg. Men eg synest det er heilt gale å lage eit slikt skilje mellom desse to industrisektorane som hr. Garbo gjorde. Det vi må gjera, er å få ein samordna politikk for heile vår industrisektor. Det er det som er veikskapen ved denne handelsavtalen, at vi ikkje kan få til det. Derfor vil eg med ein gong seia at det må vera eit absolutt krav at ein prøver å setta dei ønskemål som ein har om å få tollavtrappinga så kort som råd er for dei kjenslevare produkta. Det gjeld aluminium og ferrolegeringar. Desse verksemdene ligg også langs kysten; dei ligg òg i utkantane, og dei skaffar òg arbeidsplassar til folk som bur i desse utkantane, så ein må vera klar over at dette er minst like viktig for busetnaden her i landet som dei andre produkta. Eg meiner derfor det må vera heilt klårt at ein må prøva ikkje berre å få denne tollavtrappinga ned til 7 år, men at ein må koma ned til 4 1/2 år, og då med tilvising til den positive betydning som denne industrien har for vårt samfunn.

Vidare vil eg her peika på at når det gjeld f.eks. treforedlingsindustrien, har vi større problem enn både svensk og finsk industri. Dette kan ein sjå etter måten lett både på dimensjonane av fabrikanlegga og på den eksport som desse verksemdene har til Europa, og derfor må ein slåss for å prøve å koma ned i tollavtrappingstid for treforedlingsindustrien.

Ein skal også vera merksam på at dette heng saman med sysselsettinga rundt om i skogsdistrikta.

Så hadde eg også lyst til å peika på eit punkt til som ikkje har vore teke grundig nok korkje i stortingsdebatten eller her i dag. Det gjeld opphavsreglane, som får betydning [271] for alle industrivarene våre. Det er ei kjend sak at dei kan verka slik at dei faktisk kan gjera det uråd for norsk industri å vera underleverandør for utanlandsk industri. Så dette spørsmålet må ein ta grundigare opp enn det er gjort

i dette opplegget. Utan at det vert gjort, er eg redd for at framtida vil visa at dette ikkje fører fram til dei resultat ein hadde tenkt seg.

Rett nok vart det sagt i debatten – i dag var det vel – at dette spørsmålet skulle takast opp i samarbeid med dei andre EFTA-partnarane, men eg synest at dette burde det seiast klårt frå om alt nå i dette memorandumet.

Endeleg vil eg òg få peika på spørsmålet om heile olje- og petroleumssektoren vår, som det ikkje er sagt eit ord om i dette memorandumet. Vi har nå i debatten i Stortinget fått avklåra at oljesektoren ikkje skal brukast som eit forhandlingselement. Det er bra at det er avklåra, men eg trur at der òg er det nødvendig å få eit høgare ambisjonsnivå enn det som ligg i dette memorandumet.

Det er jo slik at med det opplegget som svenskane har fått, vil vi kunne få problem med oppbygging av vår petrokjemiske industri, og eg synest absolutt det er heilt nødvendig, slik representanten Hellem gjorde greie for det i Stortinget i går, å få fastlagt vilkåra for å fremja ein petrokjemisk industri her i landet. Det vil då vera fleire av desse artikkane i den svenske avtalen vi vil måtte ta opp. Eg skal ikkje ta tid til å gå inn på det nå, berre understreka at vår situasjon er heilt annleis enn både finsk og svensk stilling på dette område. Vi er i den situasjon at vi kjem til å produsera olje og gass. Vi kan lettvindt få eksportert desse råvarene, men vi ønskjer sjølvstøtt at dei skal gje grunnlag for ein petrokjemisk industri her i landet og skaffa nye arbeidsplassar rundt heile kysten vår der ein kunne vera så heldig å finna olje og gass. Derfor trur eg at ein må ta dette punktet grundigare opp. Ein må ta det opp på ein heilt annan måte enn det er gjort i dette memorandumet her, og få avklåra dei vilkår som vi kan få, og dei må vera best mogleg med 4 1/2 års nedtrapping av tollene på dette området.

Kåre Willoch: Hr. Garbo har tydeligvis en annen oppfatning av betydningen av det han selv kaller retorikk, enn jeg har. Jeg skal ikke utdype det nå, bare si at min mening er den samme som hr. Strays, også etter at jeg har hørt hr. Garbos innlegg. Jeg tror man undervurderer betydningen av slike spørsmål. Jeg tror man ganske spesielt undervurderer betydningen av at det prinsipielle ikke nevnes. Det vil også bli lagt merke til.

Når det gjelder det som her er sagt om prioriteringen mellom de forskjellige norske interesser, er jeg i hovedpunktene enig i det som nettopp ble sagt av hr. Ulveseth, men jeg skal ikke gå dypere inn i det nå, fordi jeg forstår at det er meningen å komme tilbake til de problemer når vi ser EF's reaksjon. Jeg går ut fra at Regjeringen ikke her på noen måte vil la en interesse vike i bakgrunnen for en annen uten at vi igjen får anledning til å se på spørsmålet.

[272] Om prioritetsspørsmål vil jeg altså ikke i dag si mer enn det jeg nå har sagt, pluss at jeg synes det er riktig at skipsfarten får en særstilling blant de ikke handelsmessige samarbeidsformål. Videre at de ikke handelsmessige samarbeidsformål som har vært nevnt i debatten, bør inkluderes i den oppstilling av våre samarbeidsformål som dette memorandum skal gi.

Jeg vet ikke om formannen nå ønsker alle punkter behandlet under ett. I så fall kan jeg komme med listen med det samme?

Formannen: Vær så god.

Kåre Willoch: Dette blir da smått og stort sammen.

Hvis vi først tar punkt 4, så er jeg ikke overbevist om at uttrykket «liknende tilpasning» er velvalgt.

I punkt 5 er jeg uenig i at det står «målsettingen» i bestemt form:

«Målsettingen for en avtale mellom Norge og Fellesskapet bør være en avskaffelse av tollhindringene mellom de to parter.»

Det rette er etter min vurdering at vi her står overfor «en del av målsettingen» eller «en målsetting».

Så er det en redaksjonell merknad som kan gjøres gjeldende på flere punkter på tilsvarende måte, men som jeg foreløpig bare nevner i den forbindelse jeg nå gjør det, nemlig øverst på side 3. Det kan vel tenkes at den annen part vil heve brynene litt når de får opplyst at det fra norsk side vil være «akseptabelt» å få en 4 1/2 års tollavviklingsperiode. Jeg tror man i noen større utstrekning skal formulere det slik at det fremgår at vi er klar over at vi her søker om å oppnå noe, og at dette ikke er USA som driver handelsforhandlinger med EF, men at vi står i en søkerposisjon og gir uttrykk for meget sterke og etter vårt eget skjønn vel underbygde ønsker.

Så helt frem til punkt 13. Der baserer man seg på en vurdering av «de økonomiske forbindelser og det gjensidige avhengighetsforhold som består mellom landene i Vest-Europa.» Jeg vet ikke om dette er trykkfeil, om ordet Norge her er falt ut i trykken? Jeg tror det er best her å basere seg på den norske interesse og holde seg til samarbeidsforholdet mellom Norge og landene i Vest-Europa.

I samme punkt, siste avsnitt før hovedavsnittet, vil man se at de samarbeidsformål av ikke handelsmessig art, bortsett fra skipsfarten, er henvist til behandling senere på basis av en utviklingsklausul. Jeg forstår utkastet slik. Jeg tror ikke det er den riktige måte å presentere dette på. Jeg [273] er ikke blind for at man senere i forhandlingsfasen kan bli nødt til å foreta en prioritering både med hensyn til viktighet og av tidsmessig art, men jeg er ikke tilfreds med at man allerede i åpningen gjør kjent at man ikke kommer til å forfølge en del slike andre samarbeidsmål under selve avtaleforhandlingene. Når jeg sier det, er det under henvisning til det hr. Stray uttalte om hvordan dette i sin helhet kan bygges opp. Det er klart at med den oppbygging som er foretatt i dette utkast er det vanskeligere å få satt disse samarbeidsformål naturlig inn i en helhet.

Så er det viktig for meg å få sagt et par ord om utviklingsklausulen. I den svenske tekst er det omtalt hva som skal skje når en avtalepart anser at det vil være av interesse for begge parter å videreutvikle forbindelsene. I den situasjon vi står i, og ganske særlig hvis enkelte viktige samarbeidsformål ikke kan ferdigbehandles under avtaleforhandlingene, synes jeg det må være mer adekvat å få en klausul som gir uttrykk for at avtalepartene ønsker å videreutvikle samarbeidet, slik at man har en bedre, mer dynamisk hjemmel for å fortsette drøftelser etter at selve handelsavtaleforhandlingene er avsluttet.

Videre må jeg si at siste ledd i artikkel 32 i den svenske avtale forekommer meg lite gunstig fra den søkende parts synsvinkel, nemlig dette at man kan sette i verk en harmonisering forutsatt at denne ikke innvirker på de to avtalepartneres selvbestemmelsesrett. Det er mulig at den norske delegasjon vil tro at dette er spesielt gunstig for et lite land. Uten å gå nærmere inn på det, vil jeg si at det er den annen parts selvbestemmelsesrett som vi på forskjellige områder kunne ha behov for å komme litt inn på livet av. Dersom man i en konkret sak ikke ønsker å gi fra seg noe selvbestemmelsesrett, er det ganske klart at man kan avslå det uten å ha hjemmel for det i artikkel 32, men jeg synes ikke det er noen klar begrunnelse for at man allerede i utgangspunktet skal ha markert at man ikke ønsker avgivelse av selvbestemmelsesrett i slike saker.

Så har jeg merket meg at utenrikspolitikken i det hele tatt ikke er nevnt i dette memorandumet. Det er godt mulig at man bør vurdere svært nøye hvorledes man legger frem det forhold at det er en klar og spesiell interesse for Norge å ha kontakt med det utenrikspolitiske samarbeid innenfor EF, men jeg vil likevel gjerne ha sagt allerede nå at på en eller annen måte må det gå frem at vi føler at her står i en annen stilling enn de land som EF tidligere har hatt frihandelsforhandlinger med.

Sverre Nybø: Det var til punkt 7 på side 6 i memorandumet jeg har en merknad.

Vi har også i den muntlige redegjørelse handelsministeren ga nå, fått høre at fiskerigrensespørsmålet vil man ikke komme inn på, men man kan vel ikke forhindre at forhandlingsmotparten på den annen side tar opp dette spørsmål? Jeg kan [274] for så vidt være enig i at fiskerigrensespørsmålet ikke får noen avgjørelse for vårt vedkommende før etter at konferansen om havenes folkerett er holdt, men det forhindrer naturligvis ikke at våre forhandlingspartnere i EF kan bringe dette spørsmålet inn. Om det ikke akkurat vil gjelde en utvidelse av de nåværende grenser fra 12 mil og utover, kan det bli andre ting som kan bli stilt som vilkår for å gi motytelser. Jeg tenker på f.eks. hvis noen av EF's nåværende og kommende medlemsland tar opp spørsmålet om en fornyelse av den eksklusive fiskerett som de hadde i årene fram til oktober 1970, hvor de hadde adgang til å fiske mellom 12 og 6 mil. Det ville vel ikke være helt usannsynlig at et slikt spørsmål kan dukke opp som en motytelse til et eventuelt krav som vi ville stille når det gjelder eksport av fisk og fiskeprodukter.

Så vidt jeg forstår, er det som står som mål for forhandlingsdelegasjonen, å oppnå tilsvarende resultater for Norge som man har oppnådd i den islandske avtalen, men hvis jeg ikke har oppfattet det helt galt – jeg vil gjerne bli korrigert hvis jeg har det – så gir ikke den avtalen som Island har fått, egentlig det vi er ute etter. Island har fått noen unntak som vesentlig gjelder råstoff og halvfabrikater. Vi er ute etter en langt romsligere eksportmulighet for høyforedte fiskeprodukter på dette markedet. Det vil tjene norsk fiskerinæring lite om vår avtale skulle gå ut på at vi fikk en viss tollfrihet eller kvotebegrenset tollfrihet for fersk torsk og hyse og sei, som Island har fått, og for en del halvfabrikater som f.eks. disse sildelapper og andre halvfabrikerte varer av sild og makrell, så jeg ser det slik at Islands avtale vil neppe

tilfredsstillende de fordringer som vi burde ha nettopp for å imøtekomme de ønsker som også hr. Ulveseth var inne på når det gjelder norsk foredlingsindustri i fiskerisektoren, som spiller en så betydelig rolle.

Man har også når det gjelder herdet fett og fettsyrer, nevnt dette forhold at Island har fått inn det, men vi må da være klar over at Islands produksjon og eksport av disse varer er en bagatell i forhold til det utbud som norsk herdingsindustri kan tilby, og også i forhold til andre varer fra den industri som er knyttet til mel og olje fra fiskerinæringen.

Til slutt: Har Regjeringen eller forhandlingsdelegasjonen tenkt over hvordan man ville stille seg hvis man eventuelt ble stilt overfor et krav om de eksklusive fiskerettigheter mellom 12 og 6 mil som gjaldt for Storbritannia, Sovjet – vi får vel regne med at de melder seg på også – og Vest-Tyskland i tiden fram til oktober 1970? Jeg tror ikke man i dette bildet skal være fremmed for at et slikt krav kan bli reist.

Rolf Fjeldvær: Det var til punkt 7. Den beskrivelse av vår situasjon som står der, er vel alle enige om. Likedan tror jeg nok vi kan være enige i det som står om at det europeiske marked i fremtiden vil bli viktigere enn det faktisk er i dag, på grunn av ustabile økonomiske og politiske [275] forhold ellers i verden. Men jeg må også stille meg det spørsmålet som hr. Nybø stilte. Burde vi ikke her presisere de norske ønskemål og de norske målsettinger og ikke bare si – som handelsministeren sa i stad – at det primære siktemål er det samme som for Island? For er det nå egentlig det? Jeg synes sammenlikningen halter litt, for det er Islands spesielle situasjon som handelsnasjon som har gitt Island særvilkår i forhold til EF.

Men så sies det her på side 7:

«Mange av de særtrekk som gjør seg gjeldende for Island gjelder også for betydningsfulle regioner i Norge.»

Underforstått er det nærmest slik at vi må ha særvilkår for visse strøk av fedrelandet.

Men vi er i en annen stilling som nasjon, så jeg vil bare reise spørsmålet om ikke våre ønskemål når det gjelder fisk, burde presiseres nærmere.

Guttorm Hansen: Det er en del spredte bemerkninger jeg gjerne vil ta opp her.

For det første, dette med innledningen. Jeg skal ikke legge meg borti hva Regjeringen politisk finner å ville formulere der. Det har naturlig nok også rent politiske årsaker at man her er forsiktig med det hr. Garbo kalte for å dandere det med retorikk. Jeg er bare litt opptatt av en ting, nemlig at man ikke sier noe som er positivt uriktig, eller som blir oppfattet som uriktig av EF, og det gjelder det som hr. Frydenlund påpekte. Man devaluerer der faktisk utvidelsen av de europeiske fellesskap til å være en utvidelse av frihandel, og dette er jo positivt uriktig. Vi vet alle at denne utvidelse gjelder noe helt annet., og disse forhandlerne sitter og vurderer disse ting ganske nøye. Det tror jeg vi skal være klar over. Utvidelsen av frihandelen gjelder primært i første rekke den utvidelse av frihandelen som finner

sted ved avtaler med de ikke-medlemskapssøkende land. Jeg skal ikke si mer enn det for det er som sagt et politisk spørsmål for Regjeringen hva den ønsker å ta med.

Det er selvfølgelig også et forhandlingsspørsmål, men det får jo Regjeringen vurdere, den innenrikspolitiske problematikk som ligger i presentasjonen, kontra den forhandlingmessige fordel man her kan oppnå ved å stille seg mer positivt til det vesteuropeiske samarbeid enn man her tydeligvis har gjort.

Når det så gjelder hovedmålet for industrivarer: Det å prøve å oppnå en tollavtrappingstid på 4 1/2 år for alle varer, synes jeg er et hovedmål som vi alle bare vil slutte opp om. Hvor realistisk det er, kan man sjølsagt ikke vite, men man kan vel ha sine anelser om at for en del varer vil dette bli meget vanskelig. Men jeg må advare mot at man ikke tar det mer høytidelig enn i hvert fall hr. Garbo, at det er ingen vesentlig forskjell mellom 4 1/2 og 7 år. Jeg tror det skal bli meget vanskelig å overbevise norsk industri om at 2 1/2 år ikke har noen betydning for industrien.

[276] Når det gjelder treforedlingsindustrien, som jeg personlig er sterkt opptatt av på grunn av de distrikter jeg representerer, må jeg si at det må være et hovedmål å søke å få en kortere avtrappingstid enn 11 år. 11 års tollavtrappingstid kan ikke bagatelliseres i den situasjon norsk treforedlingsindustri er i. Det er en meget vanskelig periode under alle omstendigheter, og dersom man skal få en såpass lang tid for en industri som ikke på noen måte har den konkurransestyrke som f.eks. svensk industri har, vil det slå tilbake på skogsdistriktene i ganske høy grad. Jeg er litt redd for å begynne å handle direkte med slike ting som tollavtrappingstid mot andre ytelser. Jeg stiller meg også veldig skeptisk til nytten av subsidiært å falle tilbake på den finske ordning med tilbaketrekning. Jeg tror det vil ha en minimal effekt for norsk industri om man går inn på dette med tilbaketrekning som noe poeng. Det vil så langt jeg har oversikt over det – handelsministeren kan sikkert korrigere meg hvis jeg tar feil – være veldig liten vinning for Norge ved en slik finsk ordning.

Så vil jeg gjerne si når det gjelder fiskeriene, at det er klart at dette er et veldig vanskelig område, og at man her står overfor et nokså vanskelig presentasjonsspørsmål. Hvis man f.eks. ser på den samtale som det er referert til, mellom ekspedisjonssjef Evensen og generaldirektør Wellenstein, ser man at Wellenstein har gitt uttrykk for nokså interessante synspunkter når det gjelder den fiskeriavtale som vi hadde i havn. Men han peker videre på at man her også står overfor spørsmålet om innrømmelser overfor andre land som allerede har fått sin avtale, bl.a. Østerrikes sikkert meget berettigede ønske ut fra regionalhensyn om å få større adgang til den felles landsbruksordning. Det er klart at man her står overfor formidable problemer.

Jeg vil ellers si rent generelt at man bør kanskje være noe forsiktig med å gi uttrykk for at vår sikkerhetspolitiske forankring kan bli berørt eller få noen som helst «skjelv» i seg dersom man får vilkår som man vil synes er urimelige. Jeg er ikke blind for at en slik risiko kan eksistere. Men jeg stiller meg veldig tvilende til om det kan brukes som noe forhandlingskort. Man ser jo også her tydelig den reaksjon som da kommer fra direktør Wellenstein. Han går da øyeblikkelig over på det finske problem og peker på at det var særlig overfor Finland man tok slike

hensyn. Når presentasjonen fra norsk side er så pass forretningmessig – det må den være, et memorandum er et høyst forretningmessig dokument som tar sikte på en handel – tror jeg man skal være litt varsom med under forhandlingene for sterkt å aksentuere hvilken virkning det som kan føles som urimelig for oss, vil ha på vår vestlige tilknytning på andre områder.

Knut Frydenlund: Jeg vil først peke på en del punkter der jeg oppfattet en forskjell mellom statsråd Eikas ordbruk i sitt muntlige innlegg og ordlyden i memorandumet. For det første står det øverst på side 8 en setning i forbindelse med herdet fett og fettsyrer. Statsråd Eika sier i sin redegjørelse at det må være et krav fra norsk side at en avtale mellom Norge og Fellesskapet skal omfatte disse varene. Formuleringen i memorandumet lyder:

[277] «En avtale mellom Norge og Fellesskapet bør derfor også omfatte disse varer.»

Jeg vet ikke om dette vil oppfattes som et krav. Det er mer en antydning enn et forslag. Hvis realiteten er det som statsråd Eika ga uttrykk for, bør man vel kanskje si det på den måten også i memorandumet.

Det annet punkt gjelder utviklingsklausulen, hvor handelsministeren sier at man vil gå inn for å få en formulering tilsvarende den svenske. Det fremgår for så vidt ikke av memorandumet, og det er spørsmål om det er hensiktsmessig å ta det inn der eller ei. Men jeg vil bare nevne at dersom hensikten er å få den svenske versjon, kan det være grunn til å peke på det allerede i memorandumet.

For det tredje er jeg enig med hr. Stray i det han sier angående det som står på side 2. Det er spørsmål om man spiller litt for mye på det overskudd Fellesskapet har i vareeksport til oss. Jeg tror det klarer seg om man i en setning nevner Norges betydelige importoverskudd. Jeg tror nemlig det kan bli gjennomskuet for lett hvis man forsøker å utdype dette for mye. Jeg tror ikke Fellesskapet vurderer dette spørsmål helt på samme måte som vi.

For det fjerde er jeg enig i det som hr. Fjeldvær sa om Island og lik behandling av Island og Norge. Her er jeg litt i tvil når det gjelder formuleringen øverst på side 7, hvor det står:

«En forskjellsbehandling av to av de største eksportører av fisk til de europeiske markeder, vil skape store forvridninger i konkurransen og påføre de norske fiskerier store skadevirkninger.»

Skadevirkninger for norske fiskerier ligger vel i luften allerede. Men dette memorandum vil jo før eller senere bli offentlig kjent, og jeg stiller meg spørrende til om islendingene, når de ser denne formuleringen, vil oppfatte dette som noen form for solidaritet overfor dem. Jeg tror man kan få fram realiteten gjennom en annen formulering.

Et femte punkt gjelder Svalbard som Wellenstein tok opp i sin samtale med Jens Evensen, og hvor en fra norsk side forbeholdt seg å komme tilbake til spørsmålet. Jeg vet ikke om Regjeringen har gjort seg noen formening om hvordan den vil behandle Svalbard i denne sammenheng, om en vil at handelsavtalen skal omfatte Svalbard eller ikke. Det er et spørsmål som kan bli av meget stor betydning

dersom det blir gjort oljefunn på Svalbard, og man skal frakte oljen til Norge for videreforedling. Da vil en i tilfelle måtte praktisere de kompliserte opprinnelsesreglene.

Et sjette punkt gjelder det som står på side 6, og som for så vidt reflekterer mye av grunntonen ellers i memorandumet. Der står det:

«I lys av det som her er anført for alle de nevnte varegrupper, mener den norske regjering at unntak fra den generelle tollavviklingsperiode bør bli begrenset mest mulig.»

[278] Her ser man at det er valgt en formulering som gjør en glidning mulig. Det står «mest mulig», og det er vel det som er hensikten. Man bør imidlertid utforme det litt mer presist.

Anders Aune: Jeg vil først si at jeg finner det tilfredsstillende at Regjeringen her tar opp fisk og fiskeprodukter og forsøker å få det med i en frihandelsordning. Men jeg vil også si at det virker ikke særlig presist det som står under punkt 7 i memorandumet. Det står faktisk bare at man bør søke å få avtalen til å omfatte fisk og fiskevarer, og så blir det senere henvist til Island. Nå gikk handelsministeren litt videre, idet han uttalte – hvis jeg oppfattet ham riktig – at man her tok sikte på å få tollfrihet for høyt foredlet frossenfisk. Det vil jeg si er et betydelig skritt videre. Men sjøl et uttrykk som dette kan fortolkes på forskjellig vis. Jeg vil derfor gi uttrykk for det syn at man bør forsøke å få til tollfrihet for foredledede fiskevarer i den foredlingsgrad som det er mulig å bringe fisken i. Hvordan man helt eksakt skal uttrykke det, tør ikke jeg si, men jeg er i all fall opptatt av – som også andre har vært her – at man presiserer noe nærmere hva man egentlig sikter til.

Så var det dette med fiskerigrensen. Jeg er også enig i at man ikke bringer dette spørsmålet inn fra vår side. Det ble sagt at det kan ikke utelukkes at andre bringer det inn i forhandlingene, og det er sjølsagt riktig. Men jeg la spesielt merke til at handelsministeren – hvis jeg oppfattet ham riktig – uttrykte det slik at det får vi ta standpunkt til når det eventuelt måtte foreligge. Dette får meg da til å tro at Regjeringen i all fall er åpen for en viss diskusjon når det gjelder fiskerigrensen i dette bildet. Jeg vil for min del si at når man først har valgt ikke å bli medlem av dette fellesskapet, vil jeg i all fall på det nåværende tidspunkt reservere meg meget sterkt når det gjelder å gå inn på tanken om å gi «tøm» akkurat på det punktet.

Statsråd Hallvard Eika: Det har frå einsskilde av komiteens medlemmer vore vist til at det var forskjellig uttrykksmåte i det eg sa munnleg, og det som står i memorandumet. Og det var det utvilsomt. Føremålet med mi munnlege utgreiing var – som eg trur eg sa innleiingsvis – å gje visse kommentarar til forhandlingsopplegget, slik det er utforma i memorandumet, og til dei motiv som ligg bak utforminga der. Det var naturleg for meg å vera atskillig meir eksplisitt, meir klår, i den munnlege utgreiinga enn det eg fann det teknisk riktig å vera i eit førstememorandum av denne type.

Det har sjølvstøkt kome fram visse spørsmål som botner i den ulike ordbruk som har vore nytta. Eg vil spesielt ta for meg fiskerisektoren. Her sa eg, som

einskilde har oppfatta, uttrykkeleg at vi ikkje var tilfreds med slike vilkår som Island har fått, men at vi i tillegg tek sikte på å oppnå ytterlegare tollreduksjon på høgt foredla produkt. Dette er vårt primære mål. Eg kan gjerne seia det slik at aller helst ville vi hatt full [279] tollfridom for heile fiskerisektoren, og det vil vi freista arbeide for. Vi har ikkje funne det teknisk riktig å seia det så eksplisitt i memorandumet, men det er det som ligg i det.

Når det gjeld fiskerigrensespørsmålet, har eg for så vidt ikkje noko å føya til. Vi ser helst at det spørsmålet ikkje kjem opp. Men skulle det gjera det, får vi ta standpunkt til korleis vi skal reagere når vi ser i kva slag form spørsmålet kjem opp. Eg trur ikkje det er nokon grunn til å tvile på at vi har den same prinsipielle haldning til det spørsmålet som den hr. Aune ga uttrykk for.

Når det gjeld sjølv prioriteringsspørsmål som hr. Willoch var inne på, kan eg berre bekrefte at i dette memorandumet har vi ikkje teke sikte på å gje uttrykk for noka bestemt prioritering. Men det seier eg sjølv at i den utstrekning vi under forhandlingane må ta ei prioritering av dei ulike forhandlingsmål, vil vi søkje tilbake til den utvida utanrikskomite for å få dei råd som den kan gje i dei valsituasjonar som vi då vil kome til å stå framfor.

Det vart nemnt ei rekkje andre spørsmål som eg ikkje veit om eg skal ta tida til å gå inn på her. Ein del av dei er slik at det i høgste grad er ønskjeleg – og sikkert også riktig – å ta omsyn til dei i det vidare arbeidet med dette memorandumet. Ein del er slik at dei av di dei er av meir politisk karakter, krev ei grundigare gjennomdrøfting.

Når det gjeld opphavsreglane, vil eg berre seia at den meiningsskilnaden som måtte ha gått fram av innlegg både i Stortinget og her, med omsyn til betydninga av å få endra opphavsreglane, går berre på den mest føremålstenlege måten å få til ei slik endring på. Ut frå dei diskusjonar som m.a. har gått føre seg i EFTA, synest det å vera klårt at vi her står overfor eit sakskompleks av så store dimensjonar at det er urealistisk å rekna med at ein kan få løyst det gjennom bilaterale forhandlingar mellom EF og eit einskildland. Men opphavsregelproblemet har så pass store konsekvensar for så mange land at løysinga nødvendigvis må skje på ein eller annan felles basis. At vårt syn på opphavsreglane sjølv sagt må koma fram under dei forhandlingane som vi bilateralt skal føra med EF, er ein ting. Ein annan ting er at det etter vårt syn ville vera urasjonell bruk av forhandlingsposisjon og forhandlingstid dersom vi på bilateral basis skulle prøva å løysa eit spørsmål som gjeld alle dei andre seks EFTA-landa.

Statsråd Trygve Olsen: Det var hr. Nybø som så vidt jeg forstår, reiste spørsmål om Islands avtale var tilstrekkelig og bra nok for oss. I tilknytning til det handelsministeren nevnte, kan jeg si at man sjølsagt kan diskutere om man skal legge seg på et så høyt ambisjonsnivå at man tar sikte på full frihandelsavtale. Hvis man skal være realistisk, må man antagelig gå ut fra at det ikke er så særlig gode utsikter til å oppnå en forordning mye ut over det som Island har fått. [280] Det som er vårt problem, slik vi har analysert det, kanalisierer seg hovedsakelig til fire forskjellige fiskeslag som vi vil få vanskeligheter med. Det er frossen fiskefilet,

reker, herdet fett og hermetikk. Vi vurderer det slik at etter den islandske avtale vil man for disse områders vedkommende få en ganske bra avtale. Man har tatt en reservasjon for hermetikkens vedkommende, for der skal tollavtrappingen bare gjelde med 5–10 pst. Vi har tatt sikte på om det er mulig å få en noe forbedret ordning, men har gått ut fra at problemet bare gjelder de fire fiskeslag jeg nevnte, og at man ikke vil ha noen slike vanskeligheter når det gjelder en del andre fiskeslag.

Man kan selvfølgelig spørre seg selv om dette er et tilstrekkelig høyt ambisjonsnivå, men mitt inntrykk er at hvis man kan få en avtale på linje med den islandske med de tillegg som jeg her har nevnt, vil dette være en godt brukbar avtale for Norge.

Gunnar Garbo: Jeg vil gjerne slutte meg til de ord hr. Guttorm Hansen sa om dette å bruke sikkerhetspolitiske argumenter i handelsforhandlingene. Jeg tror for mitt vedkommende at det er riktig at man lar være å påberope seg sikkerhetshensyn. Jeg tror standpunktet må være at vår sikkerhetspolitikk ligger fast, og at vår sikkerhetspolitikk ikke blir endret hva enten de nærmeste enkeltheter i handelsavtalen får den ene eller annen utforming.

Så var det en annen liten replikk til hr. Guttorm Hansen. Det er ikke noe vanskelig å gi sin tilslutning til alle våre prinsipale ønskemål. Problemet inntreer i det øyeblikk det blir krevet av oss at vi vil måtte sanere listen over de prinsipale ønsker vi har. Og det var det jeg et øyeblikk var inne på da jeg sa at dersom vi eksempelvis skal bli nødt til å velge mellom på den ene side å redusere en ekstra overgangstid på 2 1/2 år for aluminium og på den annen side kanskje varig fjerne en tollhindring for eksport av foredlede fiskeprodukter, ville jeg ikke betenke meg på å prioritere det siste. Men det er klart at kan man oppnå begge deler, er det det beste.

Gunnar Alf Larsen: Hr. Garbo gir meg en utmerket foranledning til å komme med noen kommentarer, for der er han vel ved noe av det som er poenget. Men hva er det som har foregått, hva dreide folkeavstemningen seg om? Hva var det bøndene og fiskerne sa, og hvem er det som har oppnådd hva? Og hvilke konklusjoner skal vi trekke av dette? Jeg vil ikke være med på det som hr. Garbo nå er ute på. Han vil fortsatt selge industrivarer for å kjøpe seg en ordning for fisk. Det er realiteten i det hr. Garbo sier, og en slik handel vil jeg ikke være med på. Fiskerne og bøndene sa da vi diskuterte folkeavstemningen: Det er ikke noe problem med fisken, verden trenger mat og verden trenger fisken. Det var det svar jeg ble [281] møtt med, at det var ikke noe problem med hensyn til fisken i framtiden. Det ble framstilt slik at industrien får gode nok vilkår, for om det blir 4 1/2 eller 7 år tollavtrappingstid, spiller det ikke så stor rolle. All right, men det er ikke det som er hovedproblemet for industrien. Da har man ikke oppfattet poenget. Med en handelsavtale vil industrien komme i den vanskelige situasjon at den ikke har noen sikkerhet for framtiden, og dette må da også hr. Garbo begripe. Nei, det må ikke skje at vi nå skal gi et offer på den måten som hr. Garbo er ute etter. Det vil jeg på det mest bestemte protestere mot. Det kunne selvfølgelig sies mye mer om dette, men jeg har for så vidt ganske tydelig gitt uttrykk for hva jeg mener om den saken.

Når vi nå kommer tilbake til disse spørsmålene i forbindelse med en handelsavtale, er det viktig at vi kommer i så god tid at vi kan ha noen innflytelse her, jeg er litt redd for at vi ikke gjør det. Fisken kunne ha kommet inn på markedet, men det har man avslått. Og med hensyn til en handelsavtale, hva er det man skal ofre? Er det på fiskens område? Hva med fiskerigrensespørsmålet? Det skal man ikke ta opp. I notatet fra samtalen mellom Evensen og Wellenstein forklarer Wellenstein i all enkelthet hvordan det hele henger sammen, og dette må vi da begripe. Hvis man skal si noe på forhånd her i denne komite om disse spørsmål, får det ikke være slik som hr. Garbo var inne på. Da får vi drøfte fiskerigrensespørsmålet og ikke allerede nå begynne å selge industriens interesser til fordel for fisken. Det var fiskernes organisasjoner som har avslått å få fisken inn på markedet ved å si nei til medlemskap.

Ingvald Ulveseth: Eg sluttar meg til dei synspunkt som hr. Gunnar Alf Larsen gjorde greie for, men det var eit anna spørsmål eg hadde lyst til å ta opp. Spørsmålet ligg i det utkastet vi har diskutert, og gjeld industrien sine problem. Under dei drøftingane som ekspedisjonssjef Evensen har hatt med Wellenstein, gjekk det fram at Wellenstein var innstilt på å nytta tilbaketrekingsliste også for vår industri, og dette er vel kanskje ein fare som ein bør halda seg langt borte frå. Men eitt punkt kan det likevel vera rett å ha i minne dersom ein likevel skulle koma i den situasjon at ein vert nøydd til å fira på noko. Eg vil peika på den stode som tekstilindustrien og konfeksjonsindustrien er i. Men eg vil gjerne streka under at prioriteringa likevel må vera slik at vi bør ha full tollnedtrapping på alle industrivarer – for papirindustri, treforedlingsindustri, aluminiumsindustri – og også for herda feitt og hermetikk og for viktige fiskeriprodukt som har mykje å seia for heile vår industri.

Karl J. Brommeland: Det var flere av talerne her som har henvist til sine innlegg i Stortinget for å slippe å gjenta seg her. Det får jeg for mitt vedkommende også gjøre, og det er den fordel med mitt innlegg at det var så mye kortere enn mange av de andres. Jeg håper man vil se på det jeg sa om fiskeripolitikken. La meg bare kort få si at jeg undret meg litt over at man i det hele tatt ikke vil snakke om en eventuell [282] utvidelse av fiskerigrensen ved å si at det ikke vedkommer avtalen, for man må jo regne med at det spørsmålet kommer inn i bildet. Her burde man gjøre seg opp en mening, spørsmålet burde faktisk ha vært drøftet her i denne komite ved en eller annen anledning, for det er et meget viktig spørsmål som jeg har gitt uttrykk for mitt synspunkt på i Stortinget.

Når det gjelder det spørsmålet som hr. Nybø reiste, glemte vel fiskeriministeren å komme inn på det.

Men når vi nå har snakket om ambisjonsnivået, så kan det vel ikke være noen her som mener at man i det hele tatt vil lefle med tanken om å fornye den såkalte eksklusive fiskerett som gjaldt tidligere. Det er jo noe som er helt utelukket, så det er muligens derfor fiskeriministeren ikke svarte på det i det hele tatt.

Når det gjelder sammenligning med Island, kom utenriksministeren nokså mye inn på det i sin redegjørelse og trakk fram detaljer der. Jeg synes det i og for seg må være tilfredsstillende hvis vi holder oss til de krav som Island har fått imøtekommet, med det som er sagt i tillegg. Det må være et bra siktemål for oss. Det som vel er spørsmålet, er om der skal sies noe direkte i memorandumet, for det er det altså ikke gjort.

Jeg vil gjerne siden fiskeriministeren ba om ordet igjen, få bekreftet om det ikke er så at departementet har hatt konferanser med dette fiskeriuvalget, eller hva man kaller det, slik at departementet etter konferanser med Norges Fiskarlag og de andre fagfolk innenfor næringen er fullt klar over hva de vil gå inn for når det gjelder denne handelsavtale.

Etter min mening er det da bare spørsmål om hvor mye det skal sies i selve memorandumet. Når man leser notatet fra den samtalen som Evensen har hatt i Brussel, ser man at Wellenstein gir uttrykk for at det vil bli visse vanskeligheter. Jeg tror derfor at det opplegget som har vært skissert her, må være bra – så langt. Vi må bare være glad hvis vi kan oppnå det vesentlige av det som der er forventet.

Statsråd Trygve Olsen: Når det gjelder det siste spørsmålet fra hr. Brommeland kan jeg bekrefte at man har behandlet disse spørsmål på den måten at man har hatt et for så vidt stort utvalg – som nedsatte et underutvalg – hvor de forskjellige interesserte parter innen næringen har vært representert, som man har konsultert. Norges Fiskarlag har selvfølgelig derfor også vært behørig konsultert. Jeg kan bekrefte at man har behandlet disse spørsmål på den måten.

Ellers vil jeg si at jeg hadde ikke tenkt at dette spørsmålet skulle komme opp på denne måten her i dag. Men jeg vil få komme med en bemerkning, siden hr. Gunnar Alf Larsen i et så sterkt engasjert innlegg drog fram den problematikk [283] som det vel egentlig er noe for tidlig å diskutere. Her er jo ikke foretatt noen prioritering. Vi er ikke kommet så langt at man overhodet har begynt å diskutere om man for å oppnå noe på ett område skal være nødt til å gi etter på et annet område. Så jeg synes nok det er litt for tidlig å dra disse spørsmål inn, og særlig på den måten som det er gjort.

Men når jeg nå har ordet, vil jeg gjerne si etter å ha hørt på debatten i Stortinget i to dager, hvor jeg har fått en følelse av at mange er opptatt av problemstillingen slik den fortonet seg for dem før den 25. september, at etter min oppfatning sa fiskerne nei til medlemskap av én spesiell grunn. De sa nei til medlemskap fordi de vurderte ressursproblematikken på en slik måte at det var nødvendig å sikre seg eksklusive rettigheter når det gjelder det råstoff som er i havet. Dette var nødvendig for å sikre fiskerne en rimelig økonomi og for å sikre bosettingen langs kysten. Det var det som lå bak. Jeg for min del er også klar over at hvis vi på den nye konferansen om havets folkerett skulle oppnå utvidet og mer eksklusiv jurisdiksjon for kyststaten vedrørende bevaringen og utnyttelsen av de forekomster som finnes langs kysten og ute i havet, og som er sterkt nedtappet – i det spørsmålet er jeg fullstendig på linje med fiskerne – så har vi nå atskillig bedre muligheter enn vi ellers ville hatt.

Det er dette som var årsaken til at fiskerne sa nei. Årsaken var ikke at de vurderte det slik at her blir salg nok, vi trenger ikke å selge til EF. Det var ressursproblematikken som var avgjørende for dem. Og jeg understreker igjen at vi ikke er kommet så langt at det er spørsmål om noen prioritering. Hr. Gunnar Alf Larsens utfall mot fiskerne skulle således være ganske overflødig, i all fall på det nåværende tidspunkt.

Guttorm Hansen: Jeg må si til fiskeriministeren at jeg hørte ikke noe utfall mot fiskerne i hr. Gunnar Alf Larsens innlegg. Det var i høyeste grad rettet mot hr. Garbo, som jo prioriterte. Jeg vet ikke om det var gått fiskeriministeren forbi, men det var jo dette som var det utløsende. Vi har overhodet ikke tatt opp spørsmålet om Regjeringens prioritering, for det går vi ut fra at vi vil komme tilbake til siden. Men når jeg reserverte meg mot den prioritering som hr. Garbo foretok, var det helt ut på det grunnlag som ellers her er trukket inn, det er ganske klart.

Jeg må også si at hvis man først begynner å snakke om hva som ble sagt før 25. september, da er det ganske uforklarlig for meg at fiskeriministeren, som står fiskerikretser nær, ikke har hørt disse argumenter om at dette med salg var ikke noe som helst problem selv om vi ikke fikk medlemskap. Vi visste jo alle at det var et problem, og vi møter dette problem nå.

[284] Nå vil jeg si at jeg er opptatt av dette problemet med salg av fiskeproduktene, men det er ganske klart at i det øyeblikk man står overfor spørsmålet om prioritering, kan man komme til å stå overfor spørsmålet om ikke grupperingene som har fått sine ønsker oppfylt ved avslaget på medlemskapslinjen, nå burde ligge lavere i terrenget i forhold til de grupper og det næringsliv som fikk sine muligheter beskåret på grunn av at vi ikke valgte medlemskap. Det er ganske klart at den problematikk kommer vi før eller senere ikke forbi. Jeg ønsker ikke å drøfte den fullt ut i dag, men det syn kan vi nok komme til å møte i denne saken i aller høyeste grad.

Til slutt vil jeg bare si at jeg er tilfreds med at utenriksministeren i sin redegjørelse ga uttrykk for at det ikke eksisterer noe fiskerigrenseproblem mellom Norge og EF, og at dette ikke er trukket inn i memorandumet. Jeg tror det er riktig. Hva som så vil bli brakt opp, får vi så ta standpunkt til, og også det får da bli en avveinings sak mellom de interesser som vi her skal veie mot hverandre. Dersom de andre drar dette inn som en betingelse, får man drøfte disse problemer og også prioritere her.

Svenn Stray: Når det gjelder fiskerispørsmålet, er det vel i og for seg ingen som er uenig i at fiskerigrensespørsmålet ikke skal reises fra norsk side. Men det som man vel på den annen side kan si, er at skal Norge ha håp om å få fisk innenfor frihandelsordningen, reiser det mange vanskelige spørsmål som man må regne med vil bli tatt opp fra den andre siden, hvorav ett er fiskerigrensespørsmålet. Jeg tror det ville være alt for optimistisk å regne med at det ikke vil skje. Så vidt jeg kan skjønne reiser det også et vanskelig spørsmål i forbindelse med Fellesskapets

markedsordning for fisk, som vel kanskje kommer til å komplisere hele bildet, men det skal jeg ikke gå inn på her.

Jeg vil bare si som min oppfatning, at vi under enhver omstendighet må si – og formodentlig vil det være tilstrekkelig – at det fra norsk side ikke kommer på tale med noen folkerettsstridig utvidelse av vår fiskerigrense. Det mener jeg for min part at det under ingen omstendighet bør bli tale om. Selv om man ser bort fra hensynet til internasjonal moral og rettsorden, hva jeg mener man ikke bør gjøre, mener jeg at vi rent faktisk på så mange felter er i en så sårbar stilling at vi ikke har råd til noen folkerettsstridig opptreden. Det kan vi like godt se i øynene, og derfor kan vi innta den posisjon med en gang hvis det spørsmålet skulle bli brakt opp, og da tror jeg det spørsmålet også er ute av verden. For at Fellesskapet skulle forlange at Norge ikke skulle kunne foreta en folkerettslig utvidelse av fiskerigrensen, det tror jeg ikke vil komme på tale.

Gunnar Alf Larsen: Jeg beklager at det er en del som ikke er like begeistret for mine engasjerte innlegg. Det får nå så være, men en må på den annen side også forstå: [285] Jeg kommer fra industrien, og jeg hører til industrien, og jeg har vært med på denne debatten. Etter at industrien nå har fått avslått det som den mener, og som jeg mener, var det riktige å gjøre, opplever jeg nå – og det er så riktig som hr. Guttorm Hansen sa – at hr. Gunnar Garbo som vel, skulle jeg tro, er ansett som den som er fører i parlamentet for den regjering som nå sitter, sier at en begynner å handle med industrien. Det er dette jeg ikke vil være med på. Det er det jeg sier, og det mener jeg, og der kan jeg godt bli engasjert, og jeg synes egentlig ikke det er noe galt i det.

For øvrig kunne jeg godt tenke meg å diskutere med fiskeriminister Trygve Olsen om hva fiskerne sa før den 25. september, og jeg mener det har en viss betydning. Det er ikke slik at jeg vil tilbake, langt ifra, men vi har hatt visse oppfatninger før, som vi også tar med oss etterpå, men vi må altså innrette oss etter det som er besluttet, og handle ut fra det.

Det var det jeg ville ha fram. Jeg har ikke kommet med noe utfall mot fiskerne. Det fraber jeg meg, men jeg vil ha en viss orden i tingene.

Når fiskeriminister Trygve Olsen sier at det er for tidlig å diskutere det, så all right. Jeg hadde ikke tenkt å si det, men det var altså hr. Garbo som begynte med forhandlingene og prioriteringen, og da var det jeg måtte si stopp.

Aase Lionæs: Jeg vil gjerne si noe til støtte for min temperamentsfulle nabo – sånt smitter.

Er det ikke slik å oppfatte at fiskerne og bøndene fikk sine interesser ivaretatt i og med at nei ble vedtatt?

Industrien fikk ikke det, og hvis man nå skal ofre industriens interesser fordi fiskerne ikke liker å leve under de forhold som deres nei har skapt, må vi snart spørre om hvor vi styrer hen, hvis det er *den* filosofien som skal prege vårt forhandlingsopplegg i Brussel.

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte torsdag den 30. november 1972 kl. 13.15.

Gunnar Garbo: Jeg beklager nesten at jeg stilte problemet i en slik alternativ form, hvilket jeg gjorde helt og holdent på egne vegne.

Jeg vil bare si en ting til hr. Gunnar Alf Larsen: Jeg talte om industri jeg også, nemlig om fiskeindustriens problemer.

Formannen: Da er det ikke flere som har forlangt ordet, og jeg iler med å erklære møtet hevet.

Møtet hevet kl. 15.30.